

Visorių informacinių technologijų parko, Mokslo ir edukacinių leidybos technologijų klasterio,
Vilniaus universiteto, Lietuvos mokslo periodikos asociacijos,
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos,
Kauno technologijos universiteto, Baltijos pažangių technologijų instituto konferencijos

“Atvirosios prieigos mokslo leidybos konferencija: vertės (Lietuvos) kryptis”

REZOLIUCIJA

(Visorių informacinių technologijų parkas, Vilnius, Lietuva, 2019 m. rugsėjo 19 d.)

DĖL LIETUVOS MOKSLO PERIODIKOS LEIDYBOS PO 2020 METŲ

Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme numatyta, kad visi valstybinėse mokslo ir studijų institucijose atliekamų mokslo darbų rezultatai turi būti skelbiami viešai. Europos Komisija 2018 m. balandžio 25 d. pateikė prieigos prie mokslinės informacijos ir tos informacijos išsaugojimo rekomendacijas, kuriose pabrėžiama, kad visos mokslinės publikacijos, parengtos pagal viešosiomis lėšomis finansuojamus mokslinius tyrimus, ne vėliau kaip nuo 2020 m. būtų prieinamos viešai. Mokslo periodikos leidyba suteikia galimybę Lietuvai tapti įtakinga mokslo bendruomenėje skleidžiant naujas mokslo žinias bei viešinant šalyje vykdomų tyrimų rezultatus, pritraukiant užsienio mokslininkus bei parodant universitetų ir mokslo institutų indėlį į tam tikras mokslo sritis. Atviroji prieiga prie mokslinės informacijos tampa itin svarbi mokslo leidybai, mokslo bendruomenei ir mokslo periodikos galutiniams naudos gavėjams, siekiant skatinti Lietuvos ekonomikos augimą, mokslo ir technologijų pažangą bei spartinti inovacijas.

Dėl mokslo potencialo koncentracijos ir konkurencijos pasaulyje labai sumažėjo universitetų, mokslo institutų ir mokslo organizacijų leidyklų. Nemažai universitetų ir institutų įkurtų žurnalų buvo perleista komercinėms leidykloms. Kiti, neturėdami pakankamai finansinių išteklių, pateko į prastesnes įvairių, taip pat komercinių leidėjų sukurtų mokslinio vertinimo reitingų pozicijas. Komercinės leidyklos parengė sau tinkamus atvirosios prieigos verslo modelius, kur už publikavimą atvirąją prieigą turi mokėti autoriai ar jų institucijos. Publikavimas atvirąją prieigą komercinių leidėjų valdomuose mokslo periodikos žurnaluose tapo brangus ir iš esmės finansuojamas viešosiomis lėšomis.

Lietuvoje yra išsaugotos mokslo periodikos leidybos tradicijos, tačiau mokslo ir studijų institucijos ir jų leidyklos žurnalų leidybos klausimus sprendžia savarankiškai (pavieniui), neturi išteklių ir galimybių nuolat

atnaujinti leidybos technologijų, domėtis naujausiomis mokslo publikacijų sklaidos, vertinimo ir reitingavimo tendencijomis.

Siekiant pakelti Lietuvos atvirosios prieigos mokslo periodikos leidinių lygį, siūloma:

1. Formuoti bendrą profesionalią mokslo žurnalų leidybos ir mokslo duomenų sklaidos vadybą, kuri remtųsi viešojo ir privataus verslo mokslo periodikos leidybos sektoriuje partneryste, diegiant šiuolaikiškus pasaulyje gerai žinomus technologinius sprendimus.
2. Skatinti atvirosios prieigos prie mokslinių publikacijų ir mokslinės informacijos politiką Lietuvoje pagal Europos Komisijos parengtame „Plan S“ įvardintus esminius atvirosios prieigos principus: žurnalai yra laisvai prieinami, jų turinys – nemokamas, prieiga prie žurnale skelbiamų straipsnių teikiama remiantis Kūrybinių bendrijų licencija (Creative Commons Attribution 4.0 License, CC BY 4.0). Skatinti Lietuvos atvirosios prieigos žurnalų įtraukimą į Atvirosios prieigos žurnalų direktoriją (angl. Directory of Open Access Journals). Publikavimo išlaidos yra padengiamos tyrimus finansuojančių mokslo ir studijų institucijų ar tyrimus atliekančių įstaigų lėšomis.
3. Laikytis publikavimo etikos standartų, dalyvaujant Crossref, Committee on Publication Ethics, Association of European University Presses, Association of University Presses veikloje, pozicionuojant bendresnį Lietuvos požiūrį mokslo periodikos leidybos klausimais.
4. Bendradarbiaujant Lietuvos universitetų, mokslo centrų ir institutų leidykloms, mokslinėms bibliotekoms ir privačiam verslui įkurti Lietuvos mokslo leidybos kompetencijų centrą, kuris siektų pritaikyti pažangią pasaulinę mokslo leidybos praktiką, kuriant tarptautiniu mastu pripažįstamą technologinį standartą Lietuvos mokslo periodikos leidėjams. Ilgalaikis tikslas – Lietuvoje leidžiamų žurnalų reputacijos auginimas, žinomumo didinimas, informacijos kodavimas, ilgalaikis duomenų skaitmeninis archyvavimas, integracija į Europos atvirosios mokslo debesį (angl. European Open Science Cloud).
5. Siekti, kad šalies Vyriausybė skirtų finansavimą aukšto lygio Lietuvoje leidžiamiems tarptautiniams ir Lietuvai svarbiems periodiniams leidiniams, inicijuoti šalies mokslo periodikos finansavimo projektą, jame numatyti lėšų mokslo periodikos žurnalams rengti, sukurti kompleksinę, centralizuotą visai Lietuvai technologinę publikavimo platformą ir užtikrinti sklaidos mokslo komunikacijos kanalais priemones.
6. Parengti bendrą šalies mokslo periodikos publikavimo, sklaidos ir naudojimo politiką, tokiu būdu užtikrinant stipresnes šalies derybines pozicijas su tarptautinių mokslo publikacijų duomenų bazių valdytojais, mokslo informacijos paieškos sistemų kūrėjais ir paslaugų teikėjais.

7. Kviečiame Lietuvos mokslo politikos formuotojus ne vėliau kaip iki 2020 metų pabaigos imtis ryžtingų sprendimų tobulinant Lietuvos mokslo periodikos leidybą: suformuoti tikslus, kriterijus ir siektinus rezultatus.

Pasirašo:

Vilniaus universiteto prorektorius Rimantas Jankauskas

Kauno technologijos universiteto prorektorius Leonas Balaševičius

Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos generalinis direktorius Renaldas Gudauskas

Lietuvos mokslo periodikos asociacijos prezidentas Vincas Grigas

Baltijos pažangių technologijų instituto vyriausiasis mokslininkas Tomas Krilavičius

Visorių informacinių technologijų parko direktorius Saulius Arelis

Mokslo ir edukacinių leidybos technologijų klasterio koordinatorius Edmundas Žvirblis

